

A CSAPATORVOS GYAKORLATÁNAK KÉRDÉSEI

A téritésmentes véradómozgalom három éves tapasztalatai csapatnál

Írta: **Kispál Mihály** dr. orvosőrnagy

A korszerű gyógyító munkában egyre növekvő szerepe van a vértranszfúciónak és a különböző vérkészítmények alkalmazásának. Baleseteknél, tömeges sérüléseknél, tömegkatasztrófáknál elengedhetetlen a nagy mennyiségű vér gyors átömlesztése. Az időben alkalmazott vérátömlesztés számos esetben életmentő beavatkozást jelent.

Világszerte nagymértékben megnövekedett a vérszükséglet. A korszerű tartósító módszerek elterjesztésével lehetővé vált a vér és vérkészítmények hosszabb ideig történő tartósítása.

A vértartalék képzésének katonai szempontból is igen nagy jelentősége van. Azon túlmenően, hogy adott esetben rendelkezésre áll a megfelelő vér-mennyiség a sérültek ellátásához, a kérdés erkölcsi oldala is jelentős. A katonák pszichéjét kedvezően befolyásolja, ha tudják, hogy milyen messzemenő gondoskodás történik egészségük megóvása és helyreállítása érdekében, hogy a korszerű gyógyító-kiürítő rendszeren belül elegendő vértartalék is rendelkezésre áll.

A vér gyűjtése, tartósítása, tárolása és elosztása érdekében a nagyobb kórházak mellett vérgyűjtő állomásokat szerveztek. Hazánkban az „Országos Vérellátó Szolgálat” (OVSZ) szervezi, irányítja a vérgyűjtő állomások munkáját.

A vérgyűjtés jelenleg kétféle módszer szerint történik:

1. térités ellenében és
2. téritésmentesen.

A Magyar Vöröskereszt kezdeményezésére országos mozgalom indult a téritésmentes vérgyűjtés kiszélesítésére. A téritésmentes vérgyűjtő mozgalom lényege és célja: minden egészséges ember, akinek vére alkalmas vérvételre, évente egy alkalommal adjon vért téritésmentesen.

A Vöröskereszt kezdeményezése nyomán az Egészségügyi Csoportfőnökség irányításával 1959-ben a Néphadseregen belül is megindult a téritésmentes vérgyűjtő mozgalom szervezése. Néhány helyőrségben már az első években komoly eredmények születtek. Az első időszakban azonban a téritésmentes vérgyűjtőmozgalom bizonyos fokú visszamaradása volt észlelhető. Néhány évnek el kellett telnie, amíg a hadsereg személyi állománya megértette a mozgalom jelentőségét és tevékenyen bekapcsolódott a mozgalomba.

A téritésmentes vérgyűjtő mozgalom szervezése komplex feladat. A mozgalom szervezése nem egyes személyek kizárólagos feladata. A mozgalom szervezésében a parancsnokok, a párt és KISZ-szervek, az egészségügyi szol-

gálat beosztottainak szoros, sokoldalú együttműködése szükséges. Az elmúlt három év eredményeit vizsgálva, azt a következtetést vonhatjuk le, hogy azon egységeknél, ahol az egységparancsnokok és az alegységparancsnokok elősegítették a mozgalom szervezését, ahol a párt- és KISZ-szervek az egészségügyi szolgálattal karöltve, együttesen szervezték a térítésmentes véradókat, azon egységeknél kiemelkedő eredmények születtek.

A személyi állomány jelentős része, helyenként döntő többsége, érti és magáévá teszi a mozgalom célkitűzéseit, szívesen adnak vért térítésmentesen. A legtöbb helyen a jó, vagy rossz szervezésen múlik a tényleges véradók száma.

Néhány szót a szervezési módszerbeli kérdésekről. Az egységek zöme vidéki helyrészekben van elhelyezve, távol a Honvéd Vérellátótól, ezért az egységek döntő többségénél a területileg legközelebb levő polgári vérgyűjtő állomás veszi le a vért. Ezért ajánlatos, hogy az egység egészségügyi szolgálatának vezetője, az illetékes vérgyűjtő állomás vezetőjével jó kapcsolatot építsen ki.

A térítésmentes vérgyűjtő mozgalom ismertetése, népszerűsítése céljából az egységnél célszerű állománygyűlést tartani: ezen a vérgyűjtő állomás munkatársai elmondják a vér felhasználásának lehetőségeit, esetleg bemutatnak néhány kisfilmet a vér alkalmazásáról. Erre a gyűlésre ajánlatos meghívni a helyi Vöröskereszt vezetőjét, néhány régi, többszörös véradót, esetleg olyan gyógyult beteget is, akinek a vérátömlesztés adta vissza egészségét.

A gyűlés szervezésében, majd azt követően a díjtalan véradók toborzásában jelentős szerepe van az egység pártszervezetének és a társadalmi szervezeteknek. A mozgalom jelentőségének megértésében a kommunistákra és KISZ-tagokra nagy munka hárul. A mozgalom szervezése komoly politikai feladat. Nem könnyű dolog legyőzni az egyének idegenkedését a vérvétellel járó „tűszúrás”-tól. A térítésmentes véradómozgalom szerepet játszik a katonák öntudatformáló nevelésében is. Az a katoná, aki békében önként, térítésmentesen vért ad, éles esetben, ha szükséges, az életét is kész feláldozni bajtársaiért, hazájáért.

A tisztai állomány előtt célszerű tisztigyűlésen vagy politikai tájékoztató keretében ismertetni a térítésmentes vérgyűjtő mozgalmat és a szervezéssel kapcsolatos feladatokat.

A mozgalom szervezésében igen nagy jelentősége van a személyes példamutatásnak. Ezen a téren a vezető orvosnak, az egységparancsnoknak, társadalmi szervek vezetőinek, párt-, KISZ-, Vöröskereszt titkárnak kell élenjárnia. Az a tapasztalat, hogy azon egységeknél, ahol az egység parancsnoksága és tisztikara díjmentesen vért adott, ott majdnem a teljes személyi állomány követte példájukat. A példamutatás terén az egészségügyi szolgálat beosztottaira, a tisztikarra, a kommunistákra és KISZ-tagokra fokozott felelősség hárul.

A szervezés időszakában számos módszert lehet alkalmazni a térítésmentes véradók toborzásában. A fentebb említett állománygyűlésen és tisztigyűlésen túlmenően, alegységenként lehet röpgyűléseket szervezni. Fel lehet használni a csapatrádiót, faliújságot a mozgalom népszerűsítésére. A helyi Vöröskereszt-szervektől lehet igényelni a véradást népszerűsítő plakátokat, röplapokat. A filmvetítések alkalmával ismételtelen lehet vetíteni a véradással kapcsolatos egészségügyi felvilágosító filmeket. Az elmúlt években szerepelt a térítésmentes véradás szervezése magasabbegység-parancsnokok parancsában, KISZ-aktívák értekezletein, hadtáp-konferencián és számos egyéb értekezleten, megbeszéléseken.

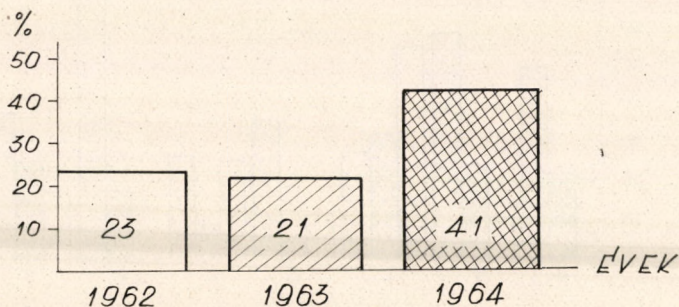
Nagy jelentőségű a Honvédelmi Miniszter Elvtárs Utasítása, melynek értelmében a térítésmentesen vért adó katonáknak két nap soronkívüli eltávozást kell biztosítani a véradást követően.

A térítésmentes vérgyűjtő mozgalom szervezésénél sok tényezőt kell figyelembe venni. Más módszert kell alkalmazni olyan helyőrségben, ahol helyben van vérgyűjtő állomás és más módszer szerint kell végrehajtani a vérvételt a vérgyűjtőállomástól távol levő helyőrségekben. Míg előző esetben a hetenkénti, esetleg naponkénti kisebb csoportokban történő vérvétel a célravezetőbb — a helyi vérgyűjtő állomáson —, addig a második esetben a negyedévenkénti vérvétel megszervezése célszerűbb, a vérgyűjtő állomás helyszínre történő kiszállása formájában.

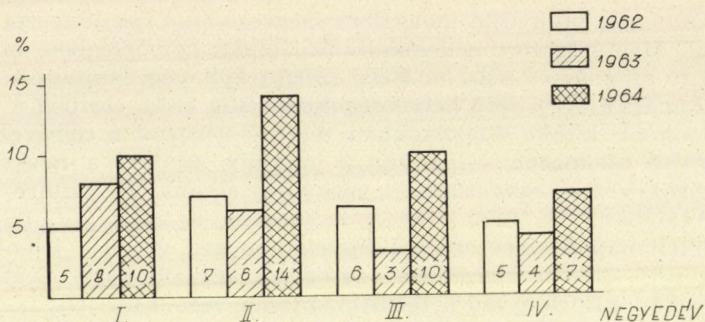
A vérvételi napok szervezésénél figyelembe kell venni a jelentkezők számát, a vérgyűjtő állomás kapacitását, az egység aktuális igénybevételét, a várható feladatokat. Első tényező a térítésmentesen véradásra jelentkezők száma. A véradás konkrét megszervezéséhez ezt a számot az egészségügyi szolgálat vezetőinek ismerniük kell. Közölni kell a vérgyűjtő állomás vezetőjével a térítésmentes véradásra jelentkezők számát, akinek tudnia kell, hány főre vigyennek magukkal vérvételi szerelékét, a jelentkezők számától függően egy, esetleg két nap alatt veszik le a jelentkezőktől a vért. Ismernie kell a vezető orvosnak az egység előtt álló feladatokat. Olyan napra kell a vérvételt betervezni, amikor a vérvétel ténye az egység kiképzését nem zavarja. Ezt a kérdést a vezető orvos az egység parancsnokával tudja konkretizálni. Célszerű, ha erre mód nyílik, az egység havi tervébe beállítani a vérvétel napját. A vérvétel előtt néhány nappal ajánlatos az egység napiparancsában megjelentetni a vérvétel pontos idejét, helyét, valamint a vérvétellel kapcsolatos egyéb tudnivalókat.

A vérvétel lebonyolítása a vérgyűjtő állomás szakfeladata. Természetesen az egészségügyi szolgálat a maga részéről maximálisan segítkezik a gyengélkedőn történő vérvétel technikai lebonyolításában. Feladatuk van a megfelelő hangulat kialakításában a kommunistáknak és KISZ-tagoknak. Ismételten hangsúlyozom a személyes példamutatás jelentőségét.

Elengedhetetlennek tartom a térítésmentes véradók név szerinti nyilvántartását a vércsoportnak, a vérvételek időpontjának és a levett vér mennyiségének feltüntetésével. Olyan sürgős esetekben, amikor egyes kórházaknak meghatározott vércsoportú vérré van szükségük életmentés céljából, a fenti kimutatás alapján percekben belül előkereshetők a szükséges vércsoportú egyének. Az elmúlt évek folyamán több esetben sikerült ilyen módon katonáinknak súlyos sérültek, szülő anyák életét valóban megmenteni. A név szerinti nyilvántartás mellett vezetett operatív nyilvántartás negyedévi bontásban tartalmazza a térítésmentes véradók számát, százalékát, valamint a levett vér mennyiségét alegységekre, egységekre szétbontva.

1. sz. grafikon: Véradók száma %₀-ban.

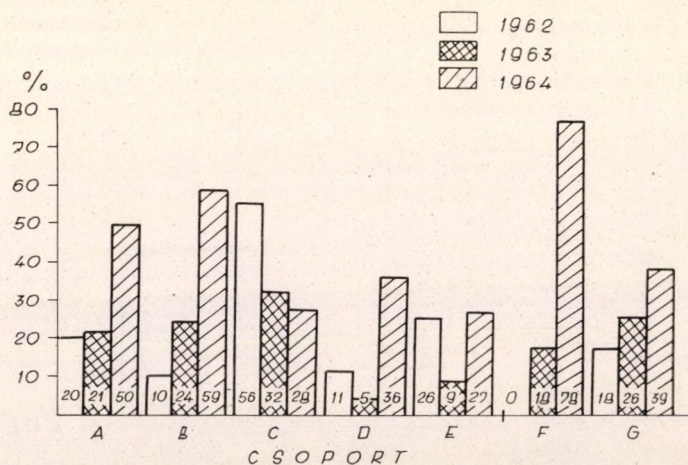
2. sz. grafikon: Véralók megoszlása negyedévi bontásban $\%$ -ban.

Fenti szervezési módszertani kérdések tárgyalása után rátértek az elmúlt három év eredményeinek, valamint a szerzett tapasztalatoknak az ismertetésére. Az adatok a hadműveleti magasabbegységek személyi állományára vonatkoznak, $\%$ -ban kifejezve. Az 1. sz. grafikon a véradók számának alakulását ábrázolja $\%$ -ban megadva az 1962—64 közötti időszakban.

A grafikonról szembetűnik, hogy az 1962. évi 23 $\%$ -os eredmény után az 1963. évben kisebbfokú visszaesés, majd 1964-ben jelentős emelkedés következett be. 100 katonából 41 fő adott vért tétítségmentesen. Gyakorlatilag a véradók száma 1964-ben az előző évhez viszonyítva megduplázódott.

Az 1963. évi viszonylagos visszaesés okát keresve, a 2. sz. grafikont megtekintve, a választ megtaláljuk. Ismeretes, hogy 1963 nyarán és őszén jelentős számú katona dolgozott a népgazdaság különböző ágaiban, így természetesen a katonák távolléte miatt csökkennie kellett a tétítségmentesen vért adók számának is.

A 2. sz. grafikon figyelmes tanulmányozásakor az is szembetűnik, hogy az elmúlt három év azonos negyedéveinek eredményei között bizonyos összefüggések vannak. 1962. és 1964. évben egyaránt a második negyedévben adtak legtöbbször vért, — az első és harmadik negyedév eredménye majdnem azonos,

3. sz. grafikon: Véralók megoszlása magasabb egység csoportosításában $\%$ -ban.

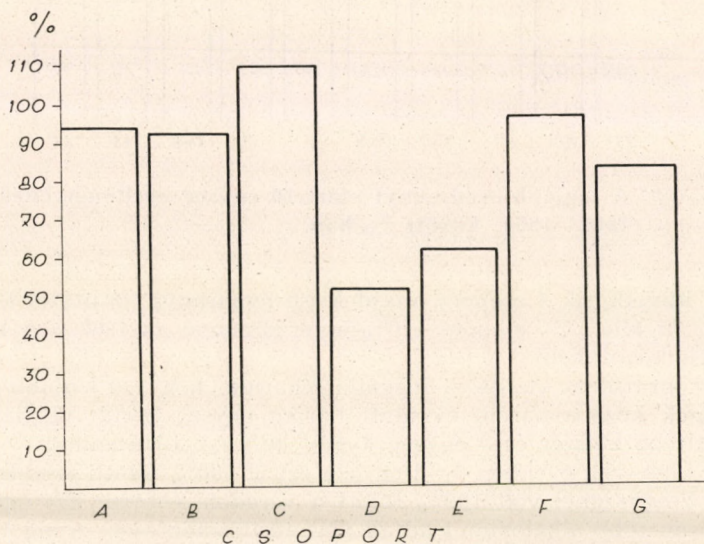
legalacsonyabb volt a negyedik negyedév eredménye: 1963. évben az előzőktől eltérő volt a negyedévek eredménye: legmagasabb volt az első, legalacsonyabb volt a harmadik negyedévben a véradók száma.

A negyedik negyedév alacsonyabb eredményei a leszerelés és bevonulás tényével magyarázhatók. A leszerelés előtt 1—2 hónappal már nem ajánlatos tömeges véradást szervezni, mert a két nap soronkívüli eltávozása nem biztosítható részükre. A bevonuló újoncoknál több okból ugyancsak nem célszerű mindjárt tömeges véradást szervezni. Közvetlenül a bevonulás után nem biztosítható a teljes önkéntesség, — védőoltások miatt több hétig nem vehető vér, — az újonceskü előtt az újoncoknak nem biztosítható a két nap soronkívüli eltávozás.

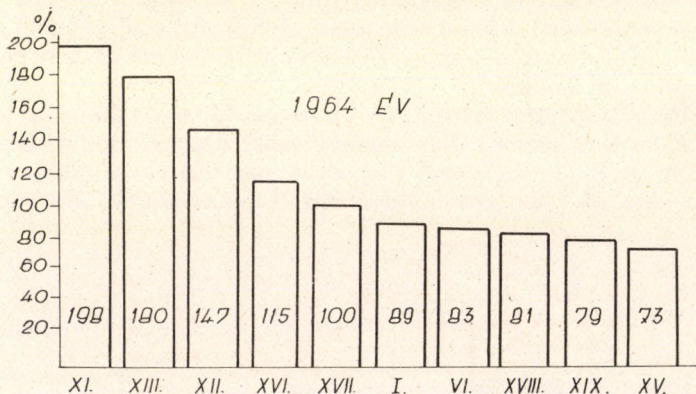
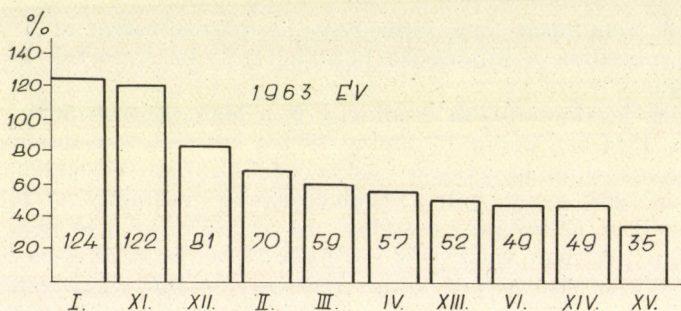
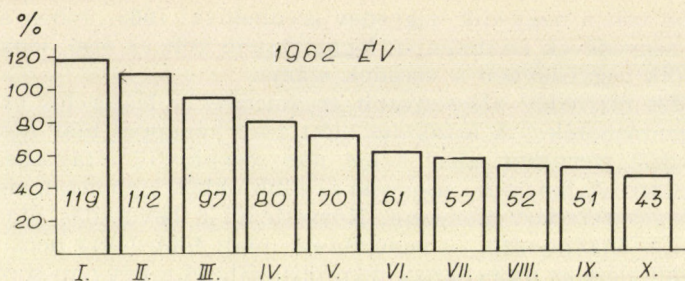
A véradók alakulását magasabbegység csoportosításban a 3. sz. grafikonon ábrázolja. Szembetűnik a különböző betűkkel jelzett csoportok közötti lényeges különbség.

1962. évben legalacsonyabb eredmény 0, a legmagasabb 56⁰/₀, 1963. évben 5, illetve 32⁰/₀, 1964-ben pedig 27, illetve 78⁰/₀ a két szélső eredmény. Négy csoportban az egymásután következő években fokozatosan emelkedett az arány, egy csoportban 1963. évben volt a legalacsonyabb eredmény. A fejlődés ellentétes irányú volt a „C” csoport esetében: itt az 1962. évi igen nagy arányú kiemelkedés után 1963-ban visszaesés következett be, de a 32⁰/₀-os teljesítménnyel még mindig az első helyen állott, 1964-ben további visszaesés volt észlelhető. Fokozatosan csökkent a legalacsonyabb és legmagasabb eredményt elérő csoportok aránya közötti különbség. 1963. évben az első csoport eredménye még hatszorosa volt az utolsó csoport eredményének, 1964. évben ez a viszonyszám háromszorosra csökkent.

A különböző csoportok három év alatti együttes eredményét láthatjuk a 4. sz. grafikonon. Első rátekintésre szembetűnik, hogy a csoportok közötti különbség tovább csökkent. Az első csoport teljesítménye mindössze kétszerese az utolsó csoporténak. Az első helyen álló csoport mögött aránylag szorosan

4. sz. grafikon: Véradók száma három év alatt összesen magasabb egység csoportosításában ⁰/₀-ban.

5. sz. grafikon: A legjobb eredményt elért 10 egység eredményének alakulása 1962—1964. között %-ban.

felzárkózva következnek 4 csoport, majd kissé lemaradva az utolsó két csoport. Az első helyen álló „C” csoport 110%-os eredménye az 1962. évi kiemelkedő eredménynek köszönhető.

Az 5. sz. grafikon vizsgálva megállapíthatjuk, hogy 10 legjobb eredményt elérő egységek közé a három év alatt három egység került be háromszor, 6 egység került be kétszer és 9 egység került be 1—1 alkalommal.

Míg az 1962—63. években 2—2 egység ért el 100%-ot fölötte eredményt, 1964. évben már 5 egységnél volt 100%-ot fölötte a véradók aránya. Ezt úgy érték el, hogy számosan több alkalommal adtak vért térítésmentesen. Amíg 1962. évben 45%-kal, 1963. évben már 35%-kal is be lehetett jutni a legjobb 10 egység közé, addig 1964. évben csak 73%-nál magasabb eredményekkel lehetett ugyanezt elérni. Ha az 5. sz. grafikon adatait kiegészítjük azzal, hogy 1962-ben 27 egy-

ségnél, 1963-ban 23 egységénél és 1964-ben 9 egységénél egyáltalán nem volt térítésmentes véradás, megállapíthatjuk, hogy a véradók számának abszolút emelkedése mellett az eredmények bizonyos fokú stabilizálódása is megindult. 1964-ben már egyenletesebbek a különböző egységek eredményei, minimális azon egységek száma, ahol még nem kapcsolódtak be a térítésmentes vérgyűjtő mozgalomba.

Természetesen minél kisebb csoportok eredményeinek alakulását vizsgáljuk, annál nagyobb mértékben eltérő eredményeket észlelünk. Az 1964. évi 41⁰/₀-os átlageredmény úgy tevődik össze, hogy magában foglalja azon számos egységénél, aleggységénél levő véradókat, akik egy év alatt többször is adtak térítésmentesen vért, valamint azon egységek adatait, ahol csupán néhány térítésmentes véradó volt.

A térítésmentes vérgyűjtő mozgalom szervezése kapcsán igen gyümölcsöző kapcsolat alakult ki az elmúlt évek folyamán az egységek egészségügyi szolgálata, valamint a helyi városi, járási és megyei Vöröskereszt szerveivel.

Néhány helyőrségben mintaszerű kapcsolat fejlődött ki a helyi vérgyűjtő állomás és a helyi alakulat között. E kapcsolatnak akkor van különös jelentősége, amikor sürgős esetben meghatározott csoportú friss vérre van szükség a helyi kórházban életmentés céljából. Katonáink ilyen esetben önzetlenül segítenek, rövid időn belül elérhetőek és szívesen adnak ismételtén vért.

Ilyen esetekben fontos, hogy a vezető orvos ismerje a térítésmentes vérgyűjtő mozgalom keretében vért adók vércsoportját, hogy a megfelelő vércsoportú személyeket össze tudja gyűjteni.

A fentiekben ismertetett eredmények figyelembevételével megállapítható, hogy az elmúlt három év alatt a hadműveleti magasabbegység személyi állománya jelentős sikereket ért el a térítésmentes véradómozgalom terén. A parancsnoki és tiszti állomány többsége megértette és magáévá tette a mozgalom célkitűzéseit és hatékonyan elősegítette a mozgalom szervezését. Az egységek többségénél a párt- és KISZ-szervek az egészségügyi szolgálat beosztottjaival karöltve, együttesen végezték a szervező munkát. A szoros együttműködés, a jó szervező- és nevelőmunka, valamint a személyes példamutatás eredményeképpen 1964-ben a személyi állomány igen jelentős része, 41⁰/₀-a járult hozzá önkéntes térítésmentes véradásával az ország jobb vérellátásához, és ezzel nagymértékben elősegítették a vértartalék-képzést is.

A térítésmentes vérgyűjtő mozgalom a személyi állomány körében élő valósággá vált. A szervezéssel foglalkozó parancsnoki állomány, párt- és KISZ-szervek, valamint az egészségügyi szolgálat soronkövetkező feladata az elért eredmények tartósítása mellett, a gyengébb eredményt elért egységeknél a mozgalom további kiszélesítése. Cél az, hogy ne legyenek szélsőséges eredmények, hanem az átlag eredmény körül hullámozzon valamennyi egység következő évi térítésmentes véradójának száma.

A térítésmentes vérgyűjtő mozgalom szervezése terén tehát az eredmények összhangba hozása, a szélsőséges eredmények kiküszöbölése tekinthető az előtűnk álló fő feladatnak. Elsősorban azon egységeknél és magasabbegységeknél kell emelni a szervező munka hatékonyságát, ahol nagyobb arányú lemaradás észlelhető.

Emelni lehet a szervező munka hatékonyságát különböző törzsek és a tiszti állomány körében. Hatékonyan elősegíti a mozgalom kiszélesedését a Miniszter Elvtárs által biztosított 2 nap soronkívüli eltávozás megadása a véradóknak. Tömeges véradás alkalmával természetszerűleg nincs mód az eltávozás azonnali engedélyezésére. Minden esetben biztosítani kell azonban a véradók ré-

szére a 2 napi eltávozást, s annak időpontját a véradás megtörténte után közölni kell a katonákkal.

A térítésmentes véradómozgalom szervezésekor figyelemmel kell kísérni az előző évben vért adóktól a következő évben való ismételt vérvételt. A véradó-napok szervezésénél figyelemmel kell lenni a megfelelő ütemezésre. Szigorúan be kell tartani az önkéntesség elvét. Negyedévenként figyelembe kell venni az egység előtt álló feladatokat, ügyelni kell arra, hogy a különböző védőoltások után hosszabb-rövidebb ideig nem lehet vért venni. A másodéves katonáknál figyelemmel kell lenni arra, hogy olyan időszakban történjen tőlük a vérvétel, amikor leszerelésig még elegendő idő van a véradásért járó 2 nap eltávozás eltöltésére.

A parancsnoki állomány, a kommunisták és KISZ-tagok az egészségügyi szolgálattal szoros együttműködésben, a személyi állomány széles tömegeinek bevonásával, további jelentős sikereket érhetnek el az elkövetkező években a térítésmentes vérgyűjtő mozgalom szervezése terén.

Д-р. Кишпал М. майор мед. службы:

ОПЫТ БЕСПЛАТНОГО ДОНОРСКОГО ДВИЖЕНИЯ В ЧАСТЯХ

Dr. M. Kispál, Major d. Med. D.:

DREIJÄHRIGE ERFAHRUNGEN MIT DER KOSTENLOSEN BLUT-SPENDERBEWEGUNG BEI DER TRUPPE
